

Minahasa: de vergeten Twaalfde Provincie van Nederland

Mar Oomen & Koen Vossen

Ooit werd de Minahasa de Twaalfde Provincie van Nederland genoemd. Minahassers stonden bekend als de paradepaardjes van het Nederlandse gouvernement. Na de onafhankelijkheid van Indonesië kwamen er duizenden naar Nederland. Nu kent bijna niemand deze groep meer. En na jaren-, of eigenlijk eeuwenlange aanpassing, weten ook Minahassers nauwelijks meer wie ze zijn.

► 'In de Minahasa zeggen ze: ga maar naar Leiden om onze cultuur en onze geschiedenis te vinden. De Hollanders hebben alles geroofd, hier is niets meer. En dan zeg ik: nee, ze hebben het niet gestolen, Leiden heeft het goed geconserveerd. Doordat we zo op Holland gericht waren, hebben we onze eigen cultuur laten verwateren en dat was stom. We mogen blij zijn dat ze in Leiden nog zoveel bewaard hebben.'

We zitten aan tafel bij mevrouw D. Fransz-Rompis, voorzitter van de Bond van Minahassers en vice-voorzitter van Minasaruan ta Waya (MTW), een vereniging gespecialiseerd in Minahassische dansen. Haar boekenkast staat vol met boeken uitgegeven rond de eeuwwisseling met titels als *Geschiedenis van de Minabassa tot 1829* en *De Minabassa. Haar verleden en haar tegenwoordigen toestand*. Verder tal van gebundelde artikelen gekopieerd uit tijdschriften als *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde*, *Mededeelingen vanwege het Nederlandsche Zendelinggenootschap* en *Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië*. Tijdens het gesprek dribbelt mevrouw Fransz voortdurend van tafel naar kast om met weer een ander boek haar verhaal te illustreren. 'Kijk, hier staat nog een oude afbeelding van die rotstekeningen', is het dan, of: 'In dit boek staat nog een oude beschrijving van de originele dans.'

'De meeste literatuur die ik over mijn land heb, komt uit het Koninklijk Instituut voor Taal, Land en Volkenkunde in Leiden', vertelt Fransz. 'Ik heb daar dagen achtereen doorgebracht, van alles gekopieerd, maar nog heb ik niet alles dat ooit over de Minahasa is verschenen.'

Mevrouw D. Fransz-Rompis, geboren in 1926, komt uit de Minahasa, een gebied 'net zo groot als Gelderland' in het uiterste noordoosten van het Indonesische eiland Sulawesi, het vroegere Celebes. Ooit werd de streek de Twaalfde Provincie van Nederland genoemd. Aan het begin van deze eeuw waren Minahassers, aldus Fransz, 'de paradepaardjes van de Nederlandse commandanten'. Tijdens de onderhandelingen over de onafhankelijkheid van Indone-

sië wensten verschillende Minahassische groeperingen dan ook een aparte status voor de Minahasa; ze wilden een sterke band met Nederland bewaren. In 1949 is er zelfs nog een Minahassische delegatie naar Nederland gekomen om hiervoor te pleiten bij de Ronde Tafel Conferentie in Den Haag. Zonder resultaat. Geen wonder dus dat er na de onafhankelijkheid van Indonesië Minahassers voor Nederland kozen. Ze kwamen als KNIL'er, of, zoals mevrouw Fransz, als echtgenoot van een KNIL'er of Indisch Nederlander.

Ook in 1962, na de overdracht van Nieuw-Guinea aan Indonesië, waagden veel Minahassers de overtocht naar Nederland. Ze hadden in Nieuw-Guinea gewerkt voor de Nederlandse overheid of voor Nederlandse bedrijven of waren naar Nieuw-Guinea gevlucht omdat ze hadden deelgenomen aan de Permesta-opstand tegen de Indonesische overheid.

Hoeveel Minahassers er precies naar Nederland zijn gekomen, weet niemand. Hoe het ze precies vergaan is in ons land, ook dat weet niemand. 'Er zijn er een paar duizend', zegt Menno Hekker, schrijver van het proefschrift *Minahassers in Indonesië en Nederland*, waaraan ook de meeste gegevens voor dit verhaal zijn ontleend. 'Het is een betrekkelijk kleine groep, die heel anders is dan de Molukkers of de Indisch Nederlanders. Ze hebben nooit grote problemen gegeven, omdat ze zich altijd gelijkwaardig hebben gevoeld aan de Nederlanders. Dat komt, zeggen ze zelf, doordat ze nooit onderworpen zijn geweest; doordat de VOC in 1679 een verdrag van wederzijdse bijstand met ze zou hebben gesloten. Verder hebben Minahassers nooit, zoals de Molukkers, in kampen gezeten. Bovendien konden ze, wanneer ze maar wilden, terugkeren naar hun vaderland, naar de Minahasa, in tegenstelling tot de Indisch Nederlanders, die geen vaderland meer hadden, of de Molukkers, die niet meer terug mochten. Hun enige frustratie is misschien dat ze zich wel erg hebben aangepast aan de Nederlanders. De laatste jaren proberen ze dan ook op een rustige manier hun eigen cultuur op te rakelen.'

Al sinds de zeventiende eeuw bestaan er intensieve contacten tussen Hollanders en Minahassers, in 1657 had de VOC een fort bij de kustplaats Manado gebouwd, nu de grootste stad in de Minahasa. In ruil voor bescherming moesten Minahassers eerst rijst en hout leveren en later 'herendiensten' verrichten en koffie en kokospalmen verbouwen. 'Mijn vader heeft nog vijfduizend klapperbomen gehad', zegt Franz. 'De "klappercultures" waren een geweldig goede bron van bestaan.' In 1824 werd Manado een aparte residentie onder leiding van de Molukken, de dichtstbijzijnde eilandengroep bij Minahasa. Vanaf 1864 was de Minahasa een zelfstandige residentie.

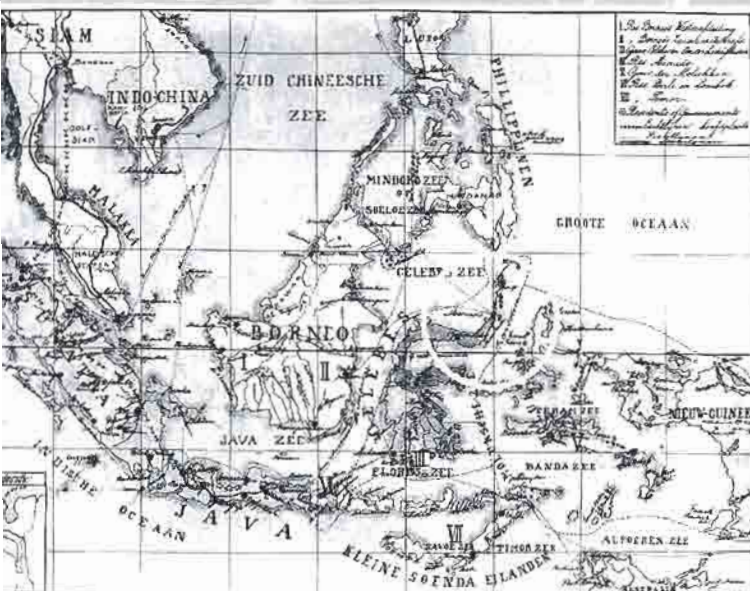
Predikanten van de VOC en later zendelingen van het Nederlandsch Zendingengenootschap stichtten er scholen en bekeerden de Minahassers tot het christendom. Vergeleken met de rest van Nederlands-Indië is de Minahasa relatief snel en intensief gekerstend. Minahassers kregen al gauw het predikaat 'christen-inlanders'; Hollanders maakten duidelijk onderscheid tussen hen en de overige, niet-christelijke 'inlanders' van Nederlands-Indië. Nu vormt de Minahasa een christelijke enclave binnen het islamitische Indonesië. Het christendom, aldus Hekker in zijn proefschrift, is onderdeel van de etnische identiteit van Minahassers. Mevrouw Franz: 'Ook door die kerstening is onze eigen, alfoerse cultuur verwaterd. We geloofden in een oppergod en onze voorouders zagen we als bijgoden.'

Minahassers namen dus een speciale plaats in bij de Hollanders. Doordat ze betrekkelijk goed geschoold waren, vonden velen werk bij de Nederlands-Indische overheid of bij de Koninklijke Pakketvaart Maatschappij (KPM). 'Omdat mijn vader zesde in de rij was en zijn vader onderwijzer, kon hij geen aanspraak maken op een stukje erfgrond', zegt Franz. 'Voor een bruidsschat moest hij dus gaan werken. Eerst haalde hij het klein ambtenaarsdiploma, want dan heb je een beetje Nederlands geleerd, dan kan je lezen en schrijven, vervolgens heeft hij aangemonsterd bij een van de schepen van de KPM. Begonnen als ladingklerk is hij opgeklimmen tot proviantklerk, en door zijn spaarzaamheid kon hij trouwen.'

Andersom waren Minahassers erg loyaal tegenover Hollanders. Een groot aantal nam dienst in het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL); de Hollanders konden dat wel waarderen: net als de Molukkers stonden de Minahassers bekend als goede krijgslieden. Verder hielden veel Minahassers er, zoals dat toen heette, een 'Europese levensstijl' op na. Zij spraken Nederlands als eerste taal, aldus Hekker in zijn proefschrift, lieten hun kinderen naar de Europese Lagere School gaan, vierden uitbundig koninginnedag en dansten op feesten en partijen de polonaise, de polka en de quadrille.

'Wij spraken thuis inderdaad Hollands', vertelt mevrouw Franz. 'Een oranjedag vind ik nog steeds enig, en ja, ik heb nog op de Europese Lagere School gezeten. Dat wou mijn vader, vooral omdat het onderwijs er beter was dan op de gewone volksschool en de Hollands-Inlandse school. De Europese Lagere School was immers speciaal bestemd voor kinderen van Hollandse bestuursambtenaren en andere Hollanders en van inlandse bestuurshoofden. Je moet weten: Minahassers zijn leergierige mensen, ze willen altijd kennis vergaren en Holland was voor ons de toegangspoort tot Westerse kennis. Daarom schikten wij ons zo naar de Hollanders. Sommigen verkochten zelfs een stukje land om in Nederland een studie te kunnen volgen. En ja: op dit moment hebben nog steeds veel Minahassers een hoge positie in Indonesië, maar, en dat vind ik toch heel opvallend: ze dringen nooit door tot de echte top. In het kabinet zit geen enkele Minahasser. De centrale regering vermijdt het om een Minahasser behoorlijke zeggenschap te geven. Ik weet niet hoe dat komt. Misschien zijn ze bang dat de Minahasser gaat overheersen door zijn kennis, zijn kunde, zijn gaven.'

In 1942 breekt de oorlog uit, bezetten de Japanners Indonesië. De familie Rompis, die op dat moment in Manado woont, evacueert naar het 'platteland'. Want dochter Rompis is vijftien; een te aantrekkelijke prooi voor die jonge Japanse soldaten. Franz: 'We woonden in een hutje in het geboortedorp van mijn moeder. Het was bergachtig



Mevrouw Franz: 'Ik zie al die wuivende palmen, die typische Minahassische klapperbomen. Er gaat een rilling door me heen. Een gevoel van dweepphans en trots.'

links: Een gebied 'net zo groot als Gelderland' in het uiterste noordoosten van het Indonesische eiland Sulawesi, het vroegere Celebes.



Huwelijksfoto van Geradoes John Kandou Rompis en Wilhelmina Mariana Hermanus, de ouders van mevrouw Franz-Rompis, Manado 18-11-1918

onder: Mevrouw Franz-Rompis bij het graf van haar broer in mei 1991



terrein, er was geen waterleiding, geen elektriciteit, als ik water moest halen bij de bron moest ik vijftig meter stijf naar beneden. Vreselijk! Ik dacht: Ik ga dood hier, er is hier niets te doen! Ik mocht niet eens Hollands praten. Terwijl mijn moeder de rood-wit-blauwe vlag ergens in huis had verstopt. Als de Japanners die hadden gevonden, waren we er allemaal aan gegaan. Uiteindelijk heb ik de stoute schoenen aangetrokken en ben gaan solliciteren bij ziekenhuis Mariënheuvel, ik hield het echt niet uit op die droge rijstvelden. En voor verpleegkundigen hadden Japanners nog wel respect. Bovendien: ze zaten al drie jaar in "ons Indië", de honger naar meisjes was grotendeels gestild. Ik zat er net anderhalf jaar toen de bevrijding kwam. Wat waren we opgelucht, want de Japanners hadden ons, Hollands-georiënteerden, extra in de gaten gehouden. Omdat we Hollands spraken en een Hollandse opleiding en opvoeding hadden genoten, verdachten zij ons ervan voor de Nederlandse regering te werken.'

Enkele dagen na de bevrijding volgt de onafhankelijkheidsverklaring van Soekarno. Moeder Rompis had liever Wilhelmina gehouden, zegt mevrouw Franz, maar vader Rompis was er blij mee. Hij had altijd gepleit voor een Indonesische regering, net als overigens de meeste Minahasers, ook al hadden ze als Twaalfde Provincie een speciale band met Holland willen houden. Voor vader Rompis is de onafhankelijkheid wel veel te abrupt gekomen, hij had liever gezien dat de Indonesische regering nog een tijdje door de Nederlandse was begeleid. Nooit heeft hij overwogen zijn 'inlanderschap' op te geven, want alleen als inlander kun je aanspraak maken op een stukje land in de Minahasa.

Dochter Rompis heeft voor zichzelf een andere toekomst in gedachten. Vlak na de oorlog staat ze op de nominatie een troepentransport naar Nederland te begeleiden. En er wordt een diacones gevraagd in Rotterdam, waarvoor ze zich ook heeft opgegeven. 'Ik wilde graag naar Nederland, voelde me toch verbonden met dit land, door mijn scholing waarschijnlijk. Maar toen leerde ik mijn man kennen, een Indisch-Nederlandse KNIL'er, en die zei: Jij gaat niet naar Holland, want wij gaan trouwen. Dat was in 1948. Uiteindelijk zijn we natuurlijk toch gegaan. Mijn man wilde niet overstappen naar het Indonesische leger. We waren het niet eens met het doen en laten van Soekarno, maar demobiliseren leek hem ook niet verstandig. Omdat hij over geen enkel diploma beschikte, zou hij nauwelijks een gewone baan kunnen vinden en ons eerste kind was al op komst. Hij besloot dus beroepsmilitair te worden in het Nederlandse leger.'

In de periode 1945-1965 zijn minstens 250.000 personen uit voormalig Nederlands-Indië naar Nederland gekomen: Indische Nederlanders, Molukkers, Chinezen, Papoea's en Minahasers. De Indische Nederlanders voelden zich niet meer welkom in Indonesië. De Molukse KNIL'ers, gelegerd op Java, mochten van de Indonesische regering niet terugkeren naar de Molukken en kwamen dus noodgedwongen naar Nederland. En de Chinezen trachtten de anti-Chinese hetzes in de jaren vijftig, mede geïnstigeerd door de Indonesische overheid, te ontlopen. Ook al waren er voor deze voormalige inwoners van Nederlands-Indië verschillende aanleidingen om hun vaderland te ontvluchten, ze kwamen allemaal naar Ne-

derland in de hoop op een goede ontvangst en behandeling door hun gewezen soeverein.

'Wij zijn hier in 1950 aangekomen. Als haringen in een ton', zegt mevrouw Fransz. 'We hebben zelf gekozen voor dit staatsburgerschap, maar hebben toch veel bitterpillen moeten slikken.' Mevrouw Fransz vertelt dat ze terecht kwamen in het Twentse Ootmarsum, in een contractpension dat 's zomers dienst deed als hotel, dat daar, speciaal voor de nieuwe gasten, het tapijt van de vloer was gerold, dat niemand gebruik mocht maken van de badkamer, dat iedereen alleen buiten in de koude schuur de was mocht doen. 'Ja, bittere pilletjes, dat waren het, en de aardappels moesten we ook zelf schillen, elke dag weer, dat had de contactman van de Dienst Maatschappelijke Zorg met de eigenaar afgesproken. Ook al was van ons salaris een tiende per persoon, kinderen vijf gulden, bestemd voor het hotel. Maar goed, aardappels moesten we toch leren schillen, nu we in Nederland waren.'

Een half jaar woont de familie in het pension, daarna een half jaar in Deventer. Uiteindelijk krijgen ze in 1951 een woning toegewezen in Oldebroek, een plaatsje op de Veluwe.

Mevrouw Fransz heeft jaren achtereen geen contact met andere Minahassers. Iedereen, zegt ze, werd opgeslokt door zijn of haar gezin, iedereen was druk met het hoofd boven water te houden. Niemand had ook telefoon, en geld om te reizen ontbrak. Ook met de Minahasa is er nauwelijks contact. De verhouding tussen Nederland en Indonesië is in rap tempo verslechterd door de kwestie Nieuw-Guinea en de anti-Nederland-hetze in 1957.

En op de Minahasa wordt het steeds onrustiger. De onvrede over de regering, die alleen aandacht heeft voor Java, neemt toe. Met lede ogen zien Minahassers aan hoe hun exportinkomsten na de onafhankelijkheid in plaats van naar Nederland grotendeels naar Java vloeien. In 1957 grijpt een aantal Minahassers naar de wapenen. Het is het begin van de Permesta, een opstand gericht tegen de regering met als inzet 'een autonome economie', aldus mevrouw Fransz. Ze formuleert heel voorzichtig, want nu 'moet ik voor anderen praten'. 'Permesta-aanhangers wilden een minder centralistische regering, meer armslag voor de Minahasa en een gelijkere verdeling van de inkomsten.' In 1961 slaat het Indonesische leger de opstand bloedig neer. Voor Indonesiërs, zegt Fransz, is Permesta een vies woord, voor Minahassers een mijlpaal in hun leven. 'In ieder geval heeft sindsdien het noordelijk district van Indonesië altijd een gouverneur van Minahassische afkomst.'

Tijdens de Permesta-opstand worden alle contacten tussen Nederland en de Minahasa verbroken. In 1958 heeft mevrouw Fransz nog een brief ontvangen van haar vader. In 1961 krijgt ze het laatste bericht over hem: een telegram dat hij is gestorven. 'Tja', zegt ze. 'Het was geen makkelijke tijd. Natuurlijk dacht ik wel eens: was ik maar in Manado gebleven. Gelukkig werd ik dan snel weer opgeslokt door de drukte van het gezin.'

Begin jaren zestig komen, zoals Fransz het formuleert, de eerste beetjes blauwe lucht te voorschijn. Via een nichtje komt ze in contact met andere Minahassers en in 1964 bezoekt ze voor het eerst een avond van de Bond van Minahassers. 'Dat was in Den Haag. We zijn daar nog op de

brommer naar toe gegaan. En dan ontmoet je... ja, dan is de kogel door de kerk, de bal aan het rollen. Ik ontmoette zoveel bekenden, kon eindelijk weer praten in mijn eigen taal. Je voelt dan opeens weer die verbondenheid. De vloer is toen voor het eerst echt gaan kriebelen.'

Een jaar later wordt Mevrouw Fransz zelf lid van de Bond van Minahassers, een vereniging die in eerste instantie is opgericht voor onderlinge hulpverlening, maar vooral culturele manifestaties en dansavonden organiseert. 'Ik ging om te praten, gezellig te dansen, nieuwtjes uit te wisselen. Dan had ik weer bijgetankt voor een paar maanden en soms zelfs voor jaren.'

Met de toename van de welvaart in Nederland wordt ook de financiële situatie van de familie Fransz beter. En als ze dan eindelijk de schaapjes op het droge hebben, wil mevrouw Fransz, na dertig jaar aanpassing, wel eens terug naar haar streek. 'Uit heimwee' laat ze in 1972 haar moeder voor zes maanden overkomen. In 1975 gaat ze zelf op reis: voor het eerst sinds 1950 keert ze terug naar de Minahasa.

'De hemel ging voor mij open. Moet je je voorstellen...', haar stem zakt, ze fluistert bijna, houdt haar adem in. En dan, met bevende stem: '...tijdens de landing schalt opeens zo'n evergreen uit mijn schooltijd door het vliegtuig. Ik zie al die wuivende palmen, die typische Minahassische klapperbomen. Er gaat een rilling door me heen. Een gevoel van dweezucht en trots. Toen voelde ik: ik ben in de Minahasa, ik kom thuis...alles is vergeten, alles is weer goed.'

Toch, zegt ze, vond ze een heel ander Minahasa terug dan ze vijftientig jaar geleden had achtergelaten. 'Ze waren niet meer de paradapaardjes van de Nederlandse regering, waren geen aparte groep meer. Ook de Minahassers waren gestroomlijnd in het Indonesische bestel.'

Eenmaal terug in Oldebroek, krijgt mevrouw Fransz-Rompis last van depressieve buien. Ze kan niks meer, ze doet niets meer, vervalt voortdurend in huilbuien, zoekt alle Minahassers op die ze kent en draait de hele dag muziek uit de Minahasa. 'Wat het alleen maar erger maakte. Ik was echt ziek; *homesick*.'

'Tegelijkertijd kwam de vraag op: wat weet ik eigenlijk van de Minahasa? Ik ben er op school geweest en heb ook wel het streekgevoel van mijn vader geërfd. Maar dat is dan ook alles. Toen is mijn zoektocht begonnen. Ik wilde weer gestalte geven aan mijn Minahasser-zijn.'

Ze wordt actief binnen de Bond van Minahassers en begint literatuur te verzamelen over de Minahasa. Uren brengt ze door in de bibliotheek van het Koninklijk Instituut voor Taal, Land en Volkenkunde, verdiept zich in literatuur over de zeden en gewoonten van de Minahassers. 'Ik dacht: van hieruit kan ik weinig betekenen voor mijn streek. Het enige wat ik kan doen is mijn kennis erover vergroten om die weer te kunnen verspreiden.'

Ze komt veel gelijkgezinden tegen: begin jaren tachtig raken steeds meer Minahassers in Nederland geïnteresseerd in de cultuur van hun geboortestreek, die ze met zoveel ijver hadden proberen te vergeten. Het ledental van de Bond van Minahassers neemt explosief toe.

Volgens Menno Hekker is deze inhaalmanoeuvre typerend voor de 'levenscyclus van migranten'. 'Na jaren van

aanpassing en de kinderen "Hollands" opvoeden ontstond een reactie en wilden de migranten teruggaan naar hun roots', schrijft hij in zijn dissertatie. Bovendien komt er in de jaren zeventig en tachtig een nieuwe groep Minahassers naar Nederland. Deze is minder Hollands georiënteerd en brengt de oudere immigranten weer in contact met de Minahassische cultuur.

In Dieren, tijdens het twaalf en een half jarig jubileum van de vereniging Minasaruan Ta Waya (MTW), ontmoeten we zo'n latere immigrant uit de Minahasa. W. Sumakud is in 1967 naar Nederland gekomen 'omdat het hier beter is'. Hij is een van de oprichters van MTW. 'We wilden weer eens de traditionele krijgdsdans opvoeren', vertelt hij. 'Dus oefenden we een paar keer de originele versie. Het lukte zo goed dat we zelfs in trance raakten en onze voorouders konden oproepen. We hebben toen nog meer dansen geleerd, en zo is de vereniging ontstaan.'

Ook tijdens het drukbezochte jubileumfeest staat de krijgdsdans op het programma. Eerst wordt een Minahassische modeshow gehouden, begeleid door de klanken van de Kolintang, een houten xylofoon, die voor de gelegenheid uit de Minahasa is gehaald. 'Als we die eens konden houden', verzucht mevrouw Fransz die avond.

Na de modeshow kondigt een traditioneel geklede priester, de tonaas, de krijgdsdans aan door op een zeeschelp te blazen. De tonaas moet de trance van de krijgers onder controle houden. Hij krijgt tekens van de voorouders als zij instemmen met de uitvoering van de dans. Het publiek dringt naar voren om geen glimp te missen. Wij dringen mee, denkend aan de negentiende-eeuwse zendeling die schreef dat 'een der lieden, gerequireerd voor de dans, begon te springen en te gillen'. De krijgers, gekleed in fel rode tenues, dragen zwaarden en beschilderde houten schilden. De gevederde hoofdtooien zijn speciaal uit de Minahasa overgebracht. De krijgers voeren ingewikkelde schijngevechten uit op het ritme van een monotoon geroffel. Van enig gegil of gesprong geen spoor. Niets wijst erop dat de dansers in trance raken. Sterker nog: de tonaas heeft moeite zijn lachen te onderdrukken. Het oudere publiek kijkt afstandelijk geamuseerd toe, de jongeren lijken zich wat te generen. Een van hen neuriet net iets te hard een bekend house-wijsje.

Ook mevrouw Fransz-Rompis is al jaren op zoek naar originele versies van Minahassische dansen. 'Java, Bali, elke streek heeft zijn eigen, originele dans. Ik zou zo graag willen dat wij er ook een hadden. De reidans, bijvoorbeeld, een gezongen dans, waar geen muziekinstrument aan te pas komt. Maar het is zo moeilijk te achterhalen hoe deze dans in vorige eeuwen werd uitgevoerd.'

Niet lang geleden stuitte mevrouw Fransz op een artikel uit 1847. Met de beschrijving die daarin staat, is ze echter niet tevreden. Ze zoekt dus verder in de boekjes van het Koninklijk Instituut voor Taal, Land en Volkenkunde. Wellicht heeft ooit een zendeling van het Nederlandsch Zendelingengenootschap de moeite genomen een reidans in detail op te tekenen. ◀



MOLUKS HISTORISCH MUSEUM SEDJARAH MALUKU

'Bedankt voor alles, heb er van genoten, zeker voor mijn kinderen en kleinkinderen, dat ze hebben kunnen zien en horen hoe ojang en oma hier gekomen zijn, hoe wij behandeld werden en geleefd hebben', was getekend: *keluarga, anak-anak dan tjutju* (familie, kinderen en kleinkinderen).

Voor het Moluks Historisch Museum is het gastenboek een belangrijk onderdeel van de expositie. Zestig procent van de bezoekers is Molukker. Bij binnenkomst bladeren ze in het boek dat prominent prijkt in de aankomsthal, op zoek naar bekenden. Het museum is een levend monument, geschonken door de Nederlandse regering aan de Molukse gemeenschap. 'Er zijn Molukkers die het een zoethoudertje vinden', zegt directeur Wim Manuhutu, 'maar wij vinden, met een goed Nederlands spreekwoord, dat je een gegeven paard niet in de bek moet kijken.'

Begin jaren tachtig voerde het kabinet Lubbers besprekingen met de belangrijkste organisatie van de Molukse gemeenschap, de Badan Persatuan (eenheidspartij). Een pakket van maatregelen voor huisvesting, werkgelegenheid en uitkeringen aan de eerste generatie Molukkers in Nederland was het gevolg. Analooq aan het Indië-monument in Den Haag, zou ook de Molukse gemeenschap een monument krijgen. Manuhutu: 'Maar een monument kan zo beschadigd worden, zoveel hoofden zoveel gekken. In Vught is het verzetsmonument met koolteer besmeurd. De Badan Persatuan wilde een levend monument, waar de geschiedenis van de Molukkers — vooral van de eerste generatie — verteld wordt.'

Op 28 november 1990 opende minister Hedy d'Ancona het Moluks Historisch Museum, Sedjarah Maluku. Bij de ingang hangt een plaquette met het opschrift 'Penghargaan atas pengorbanan' (uit eerbied voor uw inzet). Architect Fred Jacobs heeft Molukse elementen in het gebouw verwerkt. Zo wordt het oude en het nieuwe gedeelte van het gebouw verbonden door een cirkel van vijf zuilen aan de ene kant en negen aan de andere kant. De getallen hebben grote symbolische waarde. Lima (vijf) staat voor vier ledematen en een romp. Siwa staat voor twee keer vier ledematen en een romp, voor de eenheid van man en vrouw, zon en maan of land en zee. Ook de dorpen op Ambon waren ingedeeld in een Lima- en een Siwa-groep.

Met zevenduizend bezoekers per jaar heeft het museum haar bestaansrecht bewezen. En ondanks de ontevredenheid over de Molukse integratie, waar de recente rellen in Den Haag een uiting van zijn, is het geschenk van de Nederlandse regering in dank aanvaard. Timmerman John, in dienst van het museum: 'De meeste Molukkers zijn wel happy met zichzelf: *fierce people*.'

(Hanco Jürgens)